

Nogle seværdigheder

1 Broerne

Både fra den nordlige og sydlige side førte oprindeligt to broer ind i Kastellet - henholdsvis over den ydre og indre voldgrav. Den nuværende bro mellem Churchillparken og Sjællands Ravelin blev konstrueret af Forsvarets Bygningstjeneste samtidig med genskabelsen af ravelinen i 1998-99. Både denne og de øvrige broer er bygget efter gamle tegninger. Mens de gamle broer var vindebroer, er de tre nutidige broer faste, og deres bærende konstruktioner er af en hårdere træsort for at kunne klare nutidens køretøjer.

2 Kongeporten

Denne fint udsmykkede port, der bærer en buste af Frederik III og årstallet 1663, er Kastellets hovedport. Al trafik til og fra byen foregik tidligere gennem denne. Foran er to fremskudte bygninger, caponierer, hvorfra man kunne beskyde fjenden. Lige inden for porten er vagtbygningen, der ligesom porten er i klassisk nederlandsk barokstil. På portens indre facade hænger uret og de to klokker fra Københavns gamle hovedvagt på Kgs. Nytorv. De blev opsat i 1874, da "vagten" flyttedes til Kastellet. Fra hovedvagtens ur stammer udtrykket "under uret".

3 Norgesporten

Denne port vendte oprindeligt ud mod åbent land, og derfor havde man sparet på udsmykningen. Også her er vagtbygningen indenfor porten bevaret, mens caponieren foran porten blev revet ned i slutningen af 1800-tallet.

4 Voldene

Den ti meter høje hovedvold har i dag lige så skarptskårne bastioner som ved anlæggelsen for ca. 350 år siden. På tre af voldenes langsider er en lille port (porterne), som fører ud til en lav vold (faussebraien). Foran denne er en smal flad sti (bermen) langs den indre voldgrav. Herfra har man i årenes løb drevet fiskeri, hentet vand til vask og madlavning og skaffet sig af med latrinært affald. På voldskråningerne blev der bleget og tørret tøj, selv om det var strengt forbudt.

5 Kanonerne

I 1670 havde fæstningen i alt 94 skyts. Nu rummer Prinsessens Bastion tre '12-pundige' bronzekanoner – fremstillet i Danmark i 1766-69. De bærer Christian VII's portræt og håndtagene er formet som fremadvendte elefanhoveder. Ved specielle lejligheder salutes der med disse kanoner. Lavetterne er af nyere dato og lige som raperterne (underlagene) til de tre kanoner på Grevens Bastion er de en gave fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal. I Prinsens Bastion står to støbejerns tappemorterer og i Kongens og Dronningens Bastion er yderligere seks kanoner.

6 Stokkene

Der blev oprindeligt opført seks såkaldte stokke. En stok bestod af flere sammenbyggede toetagers barakker, der var delt i en for- og bagbarak. En barakstue var ca. fire gange fire meter og indeholdt to tremandsenge, et lille bord og to bænke. Hver beboer havde således mindre end 3m² til rådighed. I 1768 blev alle stokkene udstyret med et gennemgående mansardtag, og ved restaureringen efter 2. verdenskrig blev de fleste skorstene fjernet. Med årene fik bygningerne navne efter deres funktion – bl.a. husede Artilleristok fæstningens artillerister. Stjerne-stok, Elefantstok, Svanestok og Fortunstok er opkaldt efter de marketenderier, der hørte til barakken.

7 Vaningen

Sydligst i Artilleristok er indrettet en besøgsstue, der viser de kummerlige forhold, som datidens soldater med familie levede under. Denne barak er den eneste med det oprindelige tagprofil.

8 Magasinbygningerne

Søndre og Nordre Magasin er fra Kastellets anlægsår og blev indrettet henholdsvis til arsenal og til kornlager. Før arresten blev opført var her også fangeceller. Når magasinerne var fyldte, kunne de brødføde granisonens 1800 mand samt det øvrige personale og pårørende i op til fire år. I 1700-tallet etableredes et bageri i Søndre Magasin, som frem til 1960 leverede brød til Kastellet og en række andre kaserne. I starten af 1800-tallet voksede maleren Christian Købke op på Kastellet som søn af dets bagermester. Kastellet blev sidenhen rigt repræsenteret i den berømte malers værker.

I dag er Søndre Magasin indrettet med bl.a. Det Kongelige Garnisonsbibliotek og mødelokaler. I Nordre Magasin findes ligeledes smukke mødelokaler og kasernens daglige cafeteria.

9 Kirken og arresthuset

Garnisonen klarede sig med et kirkerum i Artilleristok indtil kirken blev bygget i 1704. Den enkle kirke med en smuk rokokogavl og Frederik IV's monogram i midten vender syd-nord i modsætning til de fleste kirker, der vender øst-vest. Bygningen er restaureret flere gange, senest i 1987, og er i dag også sognekirke.

I 1725 opførtes arresthuset lige bag kirken. Gennem huller i den fælles mur kunne fangerne nyde godt af gudstjenestens opdragende virkning uden at forstyrre den øvrige menighed. Arresthuset var tiltænkt landets farligste fjender, statsfangerne, som i regelen kun blev løsladt "på kongens nåde". Blandt fangerne var Geheimsekabinetsminister Struensee og grev Brandt. Den længst siddende fange var den engelske eventyrer og pirat John Norcross, som tilbragte 32 år i fængslet – heraf 16 år i et træbur.

- A** Legeplads
- B** Toiletter inkl. handikaptoilet (åbne: hele året)
- C** Toiletter (åbne: sommerhalvåret)
- D** Grill/bord til éngangsgrill
- E** Handicapparkering
- F** Det Kgl. Garnisonsbibliotek
- G** Kastellet's Historiske Samling og Udstilling
- H** Livjægermuseet
- I** Kiosk

Gangsti
 Egnet for kørestole og barnevogne

100 m

10 Møllen

I 1800 stod der på Københavns volde, Christianshavns Vold og i Kastellet tilsammen 16 vindmøller. I dag er Kastellets hollandske vindmølle den eneste af voldmøllerne, som er intakt. Kastellets første mølle fra 1718 var en stubmølle, som bukkede under for en storm i 1846. Den nye mølle nu af hollandsk type blev opført på Kongens Bastion året efter og leverede mel til Kastellets bageri frem til 1908. Mølleriet er så velbevaret, at der hvert år i forbindelse med Kastellets fødselsdag den 28. oktober sættes sejl på vingerne, når vejrforholdene tillader det.

11 Kommandantgården

Denne bygning blev opført i 1725 af arkitekt og bygmester Elias Häuser, der også stod for opførelsen af det første Christiansborg Slot. Den smukke barokbygning, der var bolig for fæstningens kommandant, er i dag embedsbolig for forsvarschefen.

12 Krudttårnet

I Dronningens Bastion ligger det sidste af Kastellets to krudttårne. Huset har ekstra kraftige mure og et let hvælvet tag, så eventuelle eksplosioner ville gå op gennem taget og medføre få skader på omgivelserne. I 1779 eksploderede et krudttårn på Københavns Østervold og raserede bl.a. dele af Nyboder. Derfor holdt man op med at opbevare krudt tæt ved voldene. Krudttårnene i Dronningens og Grevens Bastion blev i 1817-1847 i stedet brugt som fængsler. Hvert tårn var indrettet til 10 arrester i to etager, og i hver arrest kunne sidde 4 fanger.

13 Grønningen

Oprindelig var Grønningen en promenade mellem Nordre Toldbod og Østerport. I dag er kun de to trærækker fra Bredgade og op til Østerport ind mod Kastellet bevaret, og områdets plæner er først og fremmest kendt for sine bede med forårsbedudere. Ud for Kongens Bastion ligger den del af voldgraven, der var kendt som "Vanillieisen", hvor byens borgere i 1800-tallet stod på skøjter. I dag er det muligt at skøjte på den ydre voldgrav, når vejret er til det.

14 Smedelinien

Dette udenværk adskilte den indre og ydre voldgrav ind mod byen. Det bestod af syv fremskudte forstærkninger: fire raveliner og tre contregarde, der var indbyrdes forbundne af lange lave volde. På den måde var det muligt at skyde fjenden fra stillinger uden for Kastellets hovedvolde. På Fyns Ravelin ligger stadig en af de oprindelige smedjebygninger, som nu bruges af parkpersonalet. På Falsters Contregarde lå i 1709 en smedje af bindingsværk, som også blev anvendt som våbenkammer. Huset fik sit nuværende udseende i 1838 og er i dag bolig for ansatte i forsvaret.

Ved anlæggelsen af Frihavnen blev den nordlige del af Smedelinien gravet væk. Resten, der nu er park, fik Københavns Kommune brugsretten til i 1918. Ud for Østerport på Møens Contregarde blev i 1920 rejst Anders Bundgaards monument for de nordiske faldne frivillige i de Slesvigske Krige 1848 – 50 og 1864.

15 Churchillparken

I 1965 opstilledes en buste af Winston Churchill i parkområdet ved Esplanaden. Området blev døbt Churchillparken, og sammen med Grønningen udgør den sidste del af de gamle promenader kaldet esplanader. De blev skabt i 1781 ved tilplantning af ubebyggede arealer syd og vest for Kastellet.

I området findes også andre monumenter og mindesmærker for krigens ofre og helte. Ved Frihedsmuseet står en buste af major Anders Lassen, den eneste dansker fra 2. verdenskrig, som modtog Victoriakorset. Busten er udført af Sven Lindhart, der også skabte "Vore Faldne" på Sjællands Ravelin. Dette mindesmærke, en soldat i engelsk uniform, er rejst af foreningen De Allieredes Danske Våbenfæller i 1960.

16 Valkyrien

Kastellets udenværker har figurer af sagnkvinderne: Havfruen, Gefion og Valkyrien. Valkyrien var Odins udsendte på slagmarken. Hun udpegede de af de faldne vikinger, der kunne drage til Valhalla, hvor alle vikinger håbede at sikre sig en plads ved gudernes bord. Valkyrien er udført af Stephan Sinding og opsat i 1910.

17 Gefionspringvandet

Figurgruppen med Gefion er en gave til København fra Carlsbergfondet. Gruppen illustrerer den gamle myte om gudinden Gefion, der af den svenske Kong Gylfe blev tilbudt alt det land, hun kunne pløje ud på én dag og én nat. Hun omskabte sine fire jættesønner til okser, og de pløjede Sjælland ud af den svenske muld. Både figurgruppen og de store bassiner er udført af billedhuggeren Anders Bundgaard. Arbejdet blev iværksat i 1897, og springvandet sprang første gang i 1908. Ved retableringen af Grevens Bastion opførtes en mur, som afslutter springvandet mod voldgraven. Efter reparation af utætheder blev springvandet genindviet i sensommeren 2004.

18 Langelinie og Langelinieanlægget

Langelinie er Københavns ældste og mest elskede promenade – anlagt som en dæmning mellem Kastelsgraven og Øresund. Da Frihavnen blev anlagt omkring 1895, blev Langelinie afskåret fra Nordre Toldbod, og Langelinieanlægget blev omlagt til en promenadepark. I 1950-erne blev den til en taghave, da Københavns Havns nye toldbygning blev bygget ind i anlægget. Da voldgraven omkring Grevens Bastion blev genskabt i 1999, blev anlægget atter omlagt, en ny sti blev lagt langs voldgraven og monumentet for Frederik IX kom til at stå i Gefionbroens akse. I efteråret 2005 plantedes 200 japanske kirsebærtræer i området i anledning af H.C. Andersens 200-års jubilæum. Træerne er en gave fra den danske honorære konsul i Hiroshima, Mr. Seiichi Takaki.

19 Prinsesse Marie

Dette monument til minde om den franskfødte prinsesse Marie (1865-1909) er udført af billedhugger Carl Martin Hansen og opstillet i 1912. Prinsessen var meget populær især for sit sociale arbejde og var udnævnt til æresbrandmajor efter en modig indsats ved slukningen af en stor brand. Københavns Brandvæsen markerer hvert år prinsessens fødselsdag ved monumentet.

20 Ivar Huitfeldt

I 1886 blev denne søjle opsat til minde om søhelten Ivar Huitfeldt og hans besætning på lineskibet Dannebrog. Skibet sprang i luften ved slaget i Køge Bugt under den Store Nordiske Krig i 1710. Søjlen er tegnet af Vilhelm Dahlerup, og sejrsgudinden øverst på søjlen er udført af billedhuggeren F.E. Ring. De originale kanonrør ved søjlens fod blev hentet op fra vraget af Dannebrog i 1870-erne.

21 Den lille Havfrue

Denne statue er skabt af billedhugger Edvard Erichsen på bestilling af brygger Carl Jacobsen. Han havde set solodanserinde Ellen Price i balletten Den Lille Havfrue og blev så inspireret, at han ønskede motivet uddødeliggjort. Siden 1912 har havfruen siddet på sin sten, og som i H. C. Andersens eventyr skuet drømmende ud over havet og det tabte barndomsrige. I både 1964 og 1998 tabte hun dog hovedet ikke i forbløffelse, men fordi andre ønskede del i hendes berømmelse, og derfor savede det smukke lille hoved af.

22 Søfartsmonumentet

Midt for lystbådehavnen står Søfartsmonumentet i et lille havealæg på taget af roklubbens hus. Det pompøse mindesmærke for søfolk, der faldt under 1. verdenskrig, er udført af Svend Rathsack i samarbejde med Ivar Bentsen og opsat i 1928.

23 Mindesmærke for Mylius Erichsen

Denne kæmpesten med indfældet relief er skabt til minde om Mylius Erichsens grønlandsekspedition, hvor tre af deltagerne bl.a. Erichsen selv omkom i 1907. Mindestenen er skabt af billedhuggeren Kai Nielsen og opstillet i 1912.

Kastellets urteflora

I begyndelsen af maj prydes voldene af den nikkende fuglemælks hvide blomsterflor. Den kaldes også voldhyacint, og har været kendt fra Københavns volde siden slutningen af 1700-tallet. Fra samme periode kendes også den gulblomstrede vilde tulipan, som er spinklere af vækst end sine dyrkede slægtninge. Også vilde løgarter kan stadig findes på voldene sammen med forårsbebudere som marts-viol, vintergæk, erantis og skillaer. I alt er set 240 forskellige urter og græsser på Kastellet.

Træer og tornehegn på Kastellet

Allerede i 1663 fik gartneren ordre til at skaffe træer fra skovene på Sjælland. Træerne skulle med sit rodnet forhindre voldskråningerne i at skride sammen og desuden nedsætte fjendens mulighed for at se ind i området samt levere tømmer til udbedring af skader m.m. Træerne blev plantet langs indersiden af bastionerne og mellem disse, således at træerne ikke var i vejen for skydningen. Af samme årsag blev der sandsynligvis især plantet lave frugttræer på udenværkerne. Træerne på Kastellet blev udvalgt, så de tålte beskæring og kunne supplere fæstningens nødrationer. Derfor plantedes især elm, lind og hestekastanie. Efter den seneste retablering af voldene er der foretaget genplantninger, så voldenes træbevoksning kommer til at ligne den fra 1800-tallet.

Tjørne og roser på voldene fungerede som et levende pigtrådshegn og blev passet af en såkaldt Tornemester. En del af de nuværende tornede vækster er sandsynligvis direkte efterkommere af de oprindelige roser og tjørne.

Kastellets vilde dyreliv

Området giver livsbetingelser for mange forskellige småfugle bl.a. musvitter, blåmejser, bogfinker og solsorte. I voldgraven ses især gråænder, blishøns, svaner og grønbenede rørhøns. Af og til aflægger fiskehejrer, skarver og toppede lappedykkere ligeledes et besøg. Under vandoverfladen er der også liv. Heldige indehavere af fiskekort til Kastelgraven beretter om fangst af aborre, strømskalle, rudskalle, karuds, gedde, ål samt flere, som er en ret sjælden fisk i Københavns søer.

København har fra 1043 og til 1800-tallet været beskyttet af palisader, mure og volde. De fæstningsanlæg, som i dag genfindes bl.a. i Kastellet og som parker i det indre København, er resultatet af den udvidelse af voldanlæggene, som Christian IV igangsatte først i 1600-tallet. Herved anlagdes bl.a. Østervold, som afsluttedes af Skt. Annæ Skanse mod nord. Skansen skulle beskytte både det nye voldanlægs østside og indsejlingen til byens havn. Opførelsen af skansen gik i gang i 1626 og blev finansieret af ekstra told på salt og silke. Under arbejdet, som trak ud, skiftede den navn til Skt. Annæ Kastel.

Efter svenskernes storm på København i 1659 stod det klart, at Københavns voldanlæg måtte forstærkes. Især Skt. Annæ Kastel skulle udbygges, da det var omgivet af vand til alle sider og derfor var udset til et sidste retrætepunkt. Til det formål indgik Frederik III i 1661 en kontrakt med den hollandske fæstningsingeniør Henrik Rüse, som var en anerkendt fæstningsbygger.

Rüse udformede et projekt, hvor de tre bagudvendende bastioner fra Skt. Annæ Kastel blev suppleret med to bastioner rettet fremad mod Øresund. Den femtakkede stjerne skulle derefter omgives af et lavere udenværk og en dobbelt voldgrav. Der blev indkaldt i alt 6.400 mand til at udføre arbejdet, som gik i gang i foråret 1662. Arbejdet blev undervejs sinket af både pengemangel og vejrlig – de nye jordarbejder skred simpelthen sammen, når stormen rasede, og Øresund viste tænder. Trods alt dette og mandskabets manglende entusiasme lykkedes det Rüse at overholde tidsplanerne. Et halvt år før kontraktens udløb kunne bygningsmandskabet rykke ud, samtidig med at garnisonens første soldater d. 28. oktober 1664 marcherede ind i Citadellet Frederikshavn, som det nu kaldtes.

De første knap 150 år af Kastellets historie forløb uden krigshandlinger. Først, da det omkring år 1800 begyndte at ulme i Europa, kom fæstningen i ilden. Dog under Slaget på Reden i 1801 var man fra Kastellets side ude af stand til at deltage

pga. den danske flådes placering. Men da englænderne vendte tilbage i 1807 for at sætte den danske flåde ud af spillet og erobre København fra landsiden, blev forsvaret ledet fra Kastellets volde. Kanonerne besvarede bravt ilden fra det engelske bombardement, men byens samlede forsvarsværk kunne ikke modstå fjendens angreb. Da Fæstningen København overgav sig d. 7 sept. 1807 måtte Kastellets besætning derfor overlade garnisonen til de sejrende engelske tropper, som blev i 43 dage.

Krigen mod englænderne viste, at man var nødt til at rykke forsvarslinien længere væk fra byen. Det førte til opførelsen af Vestvolden i 1888-92. Sammenholdt med at Københavns befolkning var vokset eksplosivt i første halvdel af 1800-tallet, blev det derfor besluttet at nedlægge voldene. Mens Kastellet med udenværker samt Christianshavns Vold blev bevaret som forsvarsarealer, blev den øvrige del af Københavns gamle befæstning i 1869 solgt til Københavns Kommune, som anlagde parker på en del af arealerne. Herefter fungerede Kastellet udelukkende som kaserne, men efter 1945 flyttede størstedelen af kasernefunktionerne uden for København.

Sidst i 1800-tallet blev Frihavnen anlagt nordøst for Kastellet, og Frihavnsbanen blev ført gennem den østlige del af Kastellet. Det blev det værste angreb på fæstningens volde i deres 200-årige historie. Også den tyske besættelse kom til at sætte sine spor. Da tyskerne tidligt om morgenen den 9. april 1940 gik i land på Langelinie kajen, blev to kompagnier sendt af sted for at indtage Kastellet. Den ubemandede Norgesport sprængtes, og på mindre end en time

var "Die Festung Kopenhagens" erobret. Den lille vagtstyrke på ni mand var hurtigt overmandet, og fæstningen blev indtaget uden kamp. Tyskerne blev i Kastellet frem til befrielsen i maj 1945, hvor englænderne endnu engang rykkede ind, men denne gang som befriere. I dag ses stadig sporene efter de tyske sprængninger i muren, der omgiver Norgesporten.

De tyske besættelsesår var hårde mod den i forvejen nedslidte kaserne. Efter krigen blev spørgsmålet om Kastellets fremtid endnu engang rejst, og Forsvarsministeriet besluttede nu at bevare og istandsætte Kastellet. Udgangspunktet for restaureringen af bygningerne blev år 1770. Af kasernebygningerne fra 1800-tallet er kun bevaret den Ny Københavns Hovedvagt fra 1874, Materielgården fra 1842 og Sprøjtehuset fra 1885. Alle bevaringsværdige bygningers facader og interiører er nu blevet restaureret af Forsvarets Bygningstjeneste. Restaureringen er hædret af Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, og i 1997 tildeltes den fornemme europæiske bygningsbevaringspris, 'Europa Nostra' bl.a. for den fine og enkle istandsættelse af kirken.

I 1985 blev Frihavnen lukket og Frihavnsbanen nedlagt. Derved blev det muligt at retablere kærnefæstningens volde og væsentlige dele af udenværkerne. Ved en donation fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal blev det i 1988 muligt at genskabe Prinsessens Bastion og broen ind til Kongeporten samt at fjerne banetracéet bag Kommandantgården. I 1998 bevilgede samme fond støtte til retableringen af Grevens Bastion, Sjællands Ravelin og Sjællands Ravelinsbro. Samtidig blev Gefionbroen drejet 37° ud mod Nordre Tolddod for at få størst mulig vandflade omkring Grevens Bastion. Desuden blev Langelinieanlægget og Churchillparken renoveret, så området blev tilpasset det genskabte Kastel. Området er nu et af Nordeuropas fineste og bedst bevarede fæstningsværker, hvor fortid og nutid mødes i et anlæg, der både er en del af Forsvaret, et kulturhistorisk mindesmærke, et museum, et rekreativt område og en yndet turistattraktion.

Fakta om Kuppet og udenværker

Kuppet med udenværker er knapt 50 ha. stort.

Det indre femtakkede anlæg ejes af staten og administreres af Forsvarsministeriet, der også har ejendomsretten til voldgraven og udenværkerne. Københavns Kommune og Københavns Havn har brugsretten til udenværkerne.

Kuppets bygninger og volde er de senere år blevet restaureret – især i 1988-89 og 1998-99.

Kuppet og udenværker blev fredet som park i 1966. Desuden er Kuppet bygningsfredet og iht. Museumsloven fredet som fortidsminde. Voldgraven er beskyttet som sø iht. Naturbeskyttelsesloven, og arealerne omkring Kuppet ligger i beskyttelseszoner for søer og fortidsminder.

Kuppets bygninger benyttes i dag af Forsvaret til administrative formål og som museumslokaler (se kortet).

Der er dagligt vagtskifte foran Hovedvægten kl. 12.00.

Kirken er åben kl. 06 – 18, undtagen ved kirkelige handlinger.

Livjægermuseet er åbent 1. maj-30. sept.: kl. 11-15.

1. Regiments Danske Livregiments mindestue i Norgesporten er åbent 1. maj-30. sept.: kl. 12-16.

Det Kongelige Garnisonsbibliotek har åbent for udlån: mand. og onsd. kl. 13-18; tirsd. og torsd. kl. 13-16; fredag lukket. Yderligere information på: tlf. 3347 9525.

Kuppets fødselsdag markeres hvert år på søndagen nærmest d. 28. oktober med et "åbent hus" arrangement (koncerter, udstillinger, rundvisninger m.m.). St. bededagsaften festligholdes sædvanligvis med Studentersangerne og varme hveder.

Sommeronsdage kl. 19.00 afholdes der militærkoncerter på eksercerpladsen. I Kuppetskirken, der også er sognekirke, afholdes jævnligt koncerter.

Se på www.kuppetsvenner.dk for koncerter, arrangementer, historiske rundvisninger, besøg i Vaaningens samt besøg i Kuppets Historiske Samling og Udstilling.

Praktiske oplysninger

Adgangsforhold

Der er adgang til Kuppet fra Esplanaden og Folke Bernadottes Allé. Der er adgang til Langelinieanlægget fra Folke Bernadottes Allé og Ndr. Toldbod via Gefionbroen.

Åbningstider

Kuppet er åbent kl. 06-22. Stierne på hovedvolden afspærres ved solnedgang. Udenværkerne (bl.a. Smedelinien, Churchillparken, Langelinie) er åbne hele døgnet. Se i øvrigt Fakta-siden.

Færdsel

 Cykling er ikke tilladt på grusstier, omkring Gefionspringvandet, på Gefionbroen og i Langelinieanlægget.

 Det er forbudt at færdes på voldskråningerne.

 Hunde skal holdes i snor i anlæggene, men kan gå frit på Kuppets hovedvold.

Faciliteter

Grillerne på Smedelinien kan frit benyttes. For oplysninger om fiskekort se www.kuppetsvenner.dk

Københavns Kommune
Teknik- og Miljøforvaltningen
Vej & Park

Redaktion: Susanne Henriksen med teknisk assistance fra Kuppets Kommandantskab og Kuppets Venner. Foto: Martin N. Henningsen, Susanne Henriksen. Layout og tryk: Richard Larsen Grafik A/S, 2006.

